

Agnieszka Romanko

Urszula Wasilewicz

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA

TERMINY I RELACJE

W DWUJĘZYCZNYCH TEKSTACH KONSTYTUCJI

LUBLIN, 4-5 WRZEŚNIA 2015 ROKU

W dniach 4-5 września 2015 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *Terminy i relacje w dwujęzycznych tekstach konstytucji*. Organizatorami tego wydarzenia byli: L'UFR de Langue Française à l'Université Paris-Sorbonne, Instytut Filologii Romańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL.

W imieniu organizatorów, otwarcia konferencji dokonał ks. dr hab. Mirosław Sitarz, prof. KUL – kierownik Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL, który powitał wszystkich gości na czele z dr hab. Urszulą Paprocką-Piotrowską, prof. KUL Prorektor ds. Promocji i Współpracy z Zagranicą. Podziękował członkom Rady Naukowej (Wiesław Bar, KUL; Krzysztof Bogacki, UW; Jean-Paul Durand, Institut Catholique de Paris; Christine Durieux, Univ. Caen; Halina Grzmil-Tylutki, UJ; Olivier Soutet, Paris IV-Sorbonne; Dorota Śliwa, KUL; Marcela Świątkowska, UJ; Grażyna Vetulani, UAM; Andrzej Zajac, ISF-Kraków) i członkom Komitetu Organizacyjnego (Olivier Soutet; Roman Sosnowski, UJ; Anna Słowikowska, KUL; Dorota Śliwa; Urszula Wasilewicz, KUL; Paweł Zajac, KUL; Agnieszka Romanko, KUL) za podjęcie przygotowania merytorycznego i organizacyjnego konferencji. W sposób szczególny podziękował prof. Śliwie, która była inicjatorem i pomysłodawcą tego przedsięwzięcia naukowego. Ks. Sitarz, uzasadniając współdziałanie pracowników i doktorantów kierowanej przez niego katedry w tym wydarzeniu naukowym zwrócił uwagę, że członkowie katedry brali czynny udział w dotychczasowych konferencjach z serii *Terminy i relacje*, zarówno będąc członkami ich komitetów organizacyjnych, jak i wygłaszając referaty: w 2011 r. w konferencji *Terminy i relacje a problem przekładu*, w 2013 r. w konferencji *Terminy i relacje a korpusy dwujęzyczne*. Profesor dodał, że Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego jest jedną z najstarszych katedr istniejących na Uniwersytecie, w której prowadzone badania interdyscyplinarne

dotyczą w szczególności prawa konstytucyjnego Kościoła, jak i kościelnego prawa publicznego.

W imieniu Rektora KUL i całego Kolegium Rektorskiego głos zabrała prof. Paprocka-Piotrowska, która zwróciła uwagę, że organizowanie tego rodzaju spotkań naukowych jest niezwykle ważne. Prorektor wyraziła radość, iż partnerami są Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet w Sorbonie (Universite Paris 4 – Sorbonne). Podkreśliła, że zarówno tematy wystąpień, jak i goście gwarantują powodzenie tego przedsięwzięcia naukowego. Życzyła owocnych obrad i miłego pobytu w Lublinie.

W ramach otwarcia głos zabrał również prof. Soutet – dyrektor Instytutu Języka Francuskiego na Uniwersytecie w Sorbonie. Z kolei w imieniu dyrekcji Instytutu Filologii Romańskiej UJ słowa powitania odczytała mgr Maryla Gawron-Zaborska, wyrażając radość, że w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II spotykają się naukowcy z ośrodków krajowych i zagranicznych.

Program konferencji obejmował sześć sesji, w których zostały przedłożone po dwa referaty. Cztery sesje odbyły się w pierwszym dniu obrad, a dwa w następnym. Referaty wygłosiło łącznie 12 prelegentów reprezentujących trzy państwa (Chorwacja, Francja i Polska) z następujących ośrodków naukowych: Universite Paris 4 – Sorbonne, Université de Bourgogne, Uniwersytet Warszawski, Instytut Studiów Franciszkańskich w Krakowie, UJ i KUL.

Sesji pierwszej przewodniczył prof. Sitarz. Referat nt. *Analogiczna teoria znaczenia terminów językowych. Elementy metafizyki języka* wygłosił prof. dr hab. Andrzej Maryniarczyk SDB (KUL). Prelegent swoje wystąpienie podzielił na trzy części: 1. uwagi wstępne, 2. różne koncepcje znaczenia i 3. analogiczna koncepcja znaczenia. W rozważaniach Arystotelesa język miał swoje ugruntowanie w rzeczy. Dlatego też zasady związane z gramatyką języka mają podstawę w rzeczy. Elementy metafizyki języka zawierają pytanie: dzięki czemu istnieje język? Na terenie tych rozważań mówimy o triadzie. Analogia to teoria relacji. W terminach analogicznych podstawą jest ujęta relacja (wewnętrzna lub między rzeczami). Prof. Maryniarczyk wskazał, że w semantyce obowiązują cztery teorie znaczenia: 1. asocjacyjna (znaczenie danego słowa/zdania umieszcza się w sferze psychicznej), 2. konotacyjna (znaczenie umieszcza się w przedmiocie materialnym), 3. ideologiczna (znaczenie umieszcza się w tzw. trzecim świecie, w idealnym świecie) i 4. abstrakcyjna (znaczenie zredukowane do pojęcia). Przechodząc do trzeciego punktu wystąpienia, zaznaczył, że analogia to poznanie zwielokrotnione. Podstawą wielości jest dostrzeżone podobieństwo, ale zachowana różnorodność. Analogia metafory polega na oderwaniu jakiejś cechy z jednego przedmiotu i przeniesienie jej na drugi. Książk Prof. wyróżnił analogię atrybucji (np. „zdrowe powietrze”) i analogię proporcji (np. „istota żywa”).

Następnie prof. dr hab. Krzysztof Bogacki (UW) zaprezentował referat pt. *Primitifs sémantiques, prédicats et ontologies (à partir des textes constitutionnels – une réflexion terminologique sur les ontologies et primitifs sémantiques*

en philosophie, en linguistique et en informatique) (Prymitywy semantyczne, predykaty i ontologie (na podstawie tekstów konstytucyjnych – refleksja terminologiczna na temat ontologii i prymitywów semantycznych w filozofii, lingwistyce i informatyce)). Wskazał na trzy zasadnicze pojęcia, które następnie scharakteryzował, tj. 1. pojęcie ontologii, 2. pojęcie predykatów i 3. pojęcie prymitywów semantycznych. Prelegent zauważył, że jeszcze nie tak dawno ontologią interesowali się niemal wyłącznie filozofowie i logicy, którzy dodatkowo zajmowali się tzw. prymitywami semantycznymi, używając pojęcia predykatów semantycznych. Współcześnie odwoływanie się do ontologii jest nieodzowne także wówczas, kiedy wykorzystywany jest komputer do automatycznego wyszukiwania treści zawartych w tekstach. Również informatykom nieobce jest pojęcie predykatów. W referacie profesor porównał podejście językoznawców i informatyków do ontologii i wskazywał na punkty zbieżne, a także różnice w użyciu terminów *ontologia* oraz *predykat*.

Sesja zakończyła się dyskusją. Prof. Śliwa zadała pytanie prof. Maryniarczykowi odnośnie do możliwości wyjaśnienia relacji metonimii w kontekście teorii analogii. W odpowiedzi książd profesor nawiązał do metafory i zauważył, że teologia jest nauką, która opiera się na metaforze. W określeniu „Bóg Ojciec” następuje oderwanie terminu *ojciec* od człowieka i przekazanie go na Boga. Przyznał, że dotychczas nie było refleksji odnośnie do relacji metonimii i że warto się tym problemem zająć. Głos w dyskusji również zabrał prof. Soutet, który wskazał na rozwój terminu *ontologia* i oderwanie go ze stosowania wyłącznie w filozofii oraz przejęcie przez filologów, a nawet informatyków. W ten sposób samo pojęcie *ontologia* zostało zastosowane w językoznawstwie jako podstawa do określania struktur językowych i jest bardzo przydatne do tworzenia definicji. Profesor zasignalizował też problem dobrej i złej definicji. W tym kontekście głos zabrał także prof. Maryniarczyk, zwracając uwagę, że już od czasów Ch. Wolfa nie utożsamia się ontologii z metafizyką. Nie można mówić o jednej ontologii, ale o ontologiach. W tworzeniu definicji ontologie wychodzą od przedmiotu, zaś w metafizyce na podstawie utworzonych pojęć postuluje się rzeczy.

Sesji drugiej przewodniczył prof. Samir Bajrić. Referat nt. *Comment parler de constitution à Rome? (Jak mówić o konstytucji w Rzymie?)* wygłosiła prof. Michèle Ducos (Universite Paris 4 – Sorbonne). W swoim referacie zwróciła uwagę, że w starożytnym Rzymie nie było konstytucji w sensie formalnym i materialnym. Społeczeństwo nie powstaje poprzez ustawy, ale przez zwyczaje i normy społeczne. Prelegentka wskazała na różne rodzaje aktów normatywnych, jakie powstały w starożytnym Rzymie zarówno o charakterze ogólnym (edykt), jak i szczególnym (dekret, reskrypt, odpowiedź pisemna, wyrok, odpowiedź administracyjna). Profesor wskazała, że termin *constitutio* może oznaczać „zbiór praw” (konstytucja) lub „ustanowienie przepisów” (*constitutio de legibus*).

Prof. O. Soutet (Universite Paris 4 – Sorbonne) zaprezentował referat pt. *Analyse lexicologique et historique de constitution, loi, règle et charte* (Analiza

leksykalna i historyczna pojęć: konstytucja, ustawa, zasada i karta). Prelegent w swoim wystąpieniu podał przesłanki etymologiczne i chronologiczne dotyczące znaczenia prawnego oraz konstytucyjnego terminów: *konstytucja*, *ustawa*, *zasada* i *karta*. Wskazał także na charakter religijny pojęć z nimi związanych. Profesor zauważył, że w przypadku dokumentów papieskich stosuje się termin w liczbie pojedynczej *konstytucja apostolska*, a w przypadku prawa zakonnego już w liczbie mnogiej – *konstytucje zakonne*. Następnie wskazał na problem konotacji pojęcia *konstytucja* i jego stosowanie. Pierwsza konstytucja we Francji powstała w 1791 r. w okresie Wielkiej Rewolucji i wprowadziła ustrój I Republiki. Kolejny dokument *Karta konstytucyjna* z 1815 r. została wprowadzona po obaleniu Cesarstwa Napoleona Bonaparte. Powstała wtedy II Republika, przemieniona następnie przez Napoleona III, który doprowadził do powstania II Cesarstwa. Gdy w 1870 r. cesarz został obalony, powstał problem, jaki wprowadzić ustrój. Przez 5 lat Francja nie miała w sensie ścisłym ustroju. Nie chciano wprowadzić ustroju republikańskiego w jego ówczesnym rozumieniu, ponieważ, jak to określił profesor, „źle się kojarzył”. Odwołano się więc do starożytnego rozumienia republiki – *res publica* i dlatego dopiero w 1875 r. uchwalono ustawy konstytucyjne tzw. trzecią kartę. Kolejna konstytucja została uchwalona dopiero w okresie reżymu Vichy w czasie II wojny światowej.

Na zakończenie sesji odbyła się dyskusja, w której jako pierwszy pytanie o różne używanie terminów dotyczących dokumentów soborowych, tj. konstytucje, kanony, ustawy zadał o. dr Andrzej Zajac. W dyskusji głos zabrał prof. Sitarz, który wyjaśnił, że Sobór Watykański II uchwalił 16 dokumentów, w tym: 4 konstytucje, 9 dekretów i 3 deklaracje, wskazując jednocześnie na hierarchię źródeł prawa. Kościół jest instytucją Bosko-ludzką i nie ma konstytucji formalnej w postaci aktu normatywnego. Dodał, że nie można tego samego aparatu pojęciowego z prawa państwowego przenieść na Kościół, ponieważ Kościół ma konstytucję w sensie materialnym, którą jest Pismo Święte. Ponadto zwrócił uwagę na rozróżnienie terminu *ius* ('prawo Boże') od *lex* (zgodnie z definicją św. Tomasza: *Lex est quaedam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo qui curam communitatis habet promulgata*). Do dyskusji dołączyli się również prof. Śliwa i prof. Soutet.

Sesji trzeciej przewodniczył o. dr Zajac. Jako pierwszy referat nt. *Funzione dell'attività definitoria nel diritto canonico. Riferimenti alla traslazione latino-polacca dei testi costituzionali di alcuni Istituti religiosi (Funkcja tworzenia definicji w prawie kanonicznym. Odniesienia do tłumaczenia łacińskich-polski w konstytucjach niektórych instytutów zakonnych)* wygłosił dr Przemysław Michowicz OFMConv (ISF, Kraków). Prelegent wskazał, że brak ogólnej teorii prawa Kościoła sprawia, że trudno jest przedstawić problem tworzenia definicji instytucji i pojęć prawnych stosowanych w prawie kanonicznym, a szczególnie w konstytucjach niektórych instytutów zakonnych. Po promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. można zauważyć pewną ostrożność w definiowaniu instytucji prawnych, co także występowało w podstawowych konstytu-

cjach instytucji zakonnych. Zadanie definiowania języka prawnokanonicznego to raczej doktryna określenia ich przez opinie osób autorytatywnych, które mają różną wartość hierarchiczną, pod warunkiem, że podstawą ich opinii jest dokładna analiza tekstów prawnych. Niezależnie od tych ewidentnych trudności, nie można całkowicie wykluczyć możliwości tworzenia niektórych rodzajów definicji prawnych. Prelegent wskazał na konieczność porównania tych samych tekstów konstytucyjnych wybranych instytucji zakonnych dla wskazania pewnej dynamiki oraz możliwych dostosowań językowych, jakie istnieją między tłumaczeniami dokumentu z języka łacińskiego na polski.

Dr Anna Słowikowska (KUL) przedłożyła referat nt. *Interpretacja pojęcia „munus” w konstytucji dogmatycznej o Kościele Lumen gentium’ (1964)*. Celem wystąpienia była interpretacja pojęcia *munus* w takim kształcie, jaki został mu nadany w konstytucji *Lumen gentium* i dołączonej do niej wstępnej nocie wyjaśniającej (*Nota explicativa praevia*). Prelegentka przedstawiła językowe znaczenie pojęcia *munus*. Zgodnie z porządkiem semantycznym wyraz ten ma znaczenia: ‘zadanie’, ‘obowiązek’, ‘urząd’, ‘praca’, ‘funkcja’. Następnie A. Słowikowska przeanalizowała występowanie terminu *munus* w konstytucji *Lumen gentium*. Wskazała, że termin ten występuje 49 razy w samej konstytucji i 6 razy w *Nota explicativa praevia*. Najczęściej ojcowie soborowi używali tego terminu w znaczeniu: ‘urząd’, ‘misja’, ‘zadanie’, ‘funkcja’. Prelegentka zwróciła również uwagę na liczne rozbieżności i błędy w przekładach z języka łacińskiego, który jest oficjalnym językiem Kościoła. Dlatego też, jeżeli tekst oryginalny jest opublikowany w języku łacińskim, to w takim obowiązuje. Trzecim punktem wystąpienia było wskazanie implikacji wieloznaczności pojęcia *munus* dla rozumienia konstytucji *Lumen gentium*.

W dyskusji głos zabrała prof. Śliwa, która wskazała na trudność w przedstawieniu problemu językowego pojawiającego się w trakcie przekładu tekstu łacińskiego o charakterze prawnym na języki narodowe. Prof. Ducos wyraziła wdzięczność za przybliżenie kwestii prawnych filologom, do dyskusji dołączył również dr Michowicz.

Ostatniej sesji pierwszego dnia sympozjum przewodniczyła prof. M. Ducos. Prelekcję nt. *Peuples constitutifs et identités linguistiques en Bosnie-Herzégovine (Narody konstytucyjne i tożsamości lingwistyczne w Bośni i Hercegowinie)* wygłosił prof. S. Bajrić (Université de Bourgogne). Prelegent wskazał na problem stworzenia związku między nazwą języka *serbsko-chorwacki* i nazwą *Jugosławia*, ale nie w takim samym znaczeniu etnonimu *jugosłowiański*, jaki ma etnonim *francuski* – Francja rozpatrywana jako państwo, naród – odnosi się do narodu francuskiego. Rygorystyczne rozróżnienie, które narody zamieszkujące Półwysep Bałkański stanowią, jako dziedzictwo austro-węgierskie, między *nacionalnost* („narodowość”, „przynależności do narodu”, w języku niemieckim: *Volksangehörigkeit*) i *državljanstvo* („obywatelstwo”, „przynależność do Państwa”, w języku niemieckim: *Staatsangehörigkeit*) zderza się z francuskim, zachodnim rozumieniem, gdzie naród i państwo są zwartym kryterium-odniesieniem.

Polityka językowa, tak samo jak i polityka wspólnot społecznych i religijnych, które dzisiaj tworzą Bośnię i Hercegowinę, ten dziwny relikw „mozaiki narodów i tradycji”, które kiedyś stanowiły drugą Jugosławię (1941-1991), komplikuje złożoność relacji zarówno instytucjonalnych, jak i ludzkich, między jej narodami składowymi. Nazwy ustalone w porozumieniach z Dayton (1995 r.) i odnoszące się do podmiotów politycznych, jak również zainteresowanych narodów i mniejszości, takich jak federacja bośniacko-chorwacka/muzułmańsko-chorwacka, Republika Serbska (serbska jednostka polityczna w Bośni i Hercegowinie), Chorwaci/Bośni-Chorwaci, Serbowie/Bośni-Serbowie, Bośniacy, Bośniacy/muzułmanie/bośniacy-muzułmanie itp., tworzą bardzo szeroki obszar, w którym przenikają się i nakładają wymagania językowe oraz realia wieloletnicze oraz wielowyznaniowe.

Mariage, PACS et concubinage et leurs équivalents terminologiques et juridiques en Croatie (Małżeństwo, konkubinaty i PACS oraz ich ekwiwalenty terminologiczne i prawne w Chorwacji) stanowił przedmiot wystąpienia dr Dubravki Saulan (Université Paris 4 – Sorbonne). W swoim wystąpieniu prelegentka stwierdziła, że to związek dwóch osób (bez względu na płeć) jest aktem prawnym i sformalizowanym jako nowa rodzina w Unii Europejskiej. Saulan przedstawiła pojęcia oznaczane terminami *mariage*, *PACS* i *concubinage* w języku francuskim oraz *životno partnerstvo* w języku chorwackim. Prelegentka zaprezentowała ponadto przegląd terminologiczny stopnia rozpadu przymierza rodzinnego w obu tradycjach prawnych (rozwód, separacja). Dzięki nim, zdaniem prelegentki, łatwiej jest zrozumieć różnice w konceptualizacji warunków określenia danego rodzaju związku. Stwierdziła, że małżeństwo od związku formalnego (PACS) różni się tylko tym, że małżeństwo jest związkiem kobiety i mężczyzny, natomiast PACS może być także związkiem dwóch osób tej samej płci.

Na zakończenie wywiązała się żywa dyskusja odnośnie do stwierdzenia prelegentki na temat różnicy między małżeństwem i PACS, związków sakramentalnych i niesakramentalnych oraz znaczenia instytucji separacji w prawie państwowym, jak i kanonicznym. Głos zabrali prof. Śliwa, prof. Sitarz oraz mgr Gawron-Zaborska.

Drugi dzień obrad rozpoczął się Mszą św. w Kościele Akademickim w intencji zmarłej 1 lipca 2015 r. prof. dr hab. Haliny Grzmil-Tylutki (UJ), która od początku zaangażowana była w prace merytoryczne i organizacyjne cyklu konferencji *Terminy i relacje*.

Sesji piątej przewodniczył prof. K. Bogacki. Pierwszy referat pt. *La Diète, la diétine, le Maréchal de la Diète, ... – de la Constitution du 3 mai 1791 à la Constitution du 2 avril 1997 ou que doit faire le traducteur pour que la Pologne ne soit plus située « nulle part » ? (Sejm, sejmik, Marszałek Sejmu, ... – od Konstytucji 3 maja 1791 r. do Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r. lub co musi zrobić tłumacz, aby Polska już nie znajdowała się „nigdzie”?)* wygłosiła mgr Gawron-Zaborska (UJ), mająca wieloletnie doświadczenie pracy tłumacza przysięgłego. W swoim wystąpieniu przedstawiła sytuacje, w których znalazła się

jako tłumacz pracujący w Ambasadzie Francuskiej w Krakowie podczas spotkań urzędników francuskich z przedstawicielami polskich organów samorządowych. Podała przykład, kiedy tłumaczenie wyrazu *sejmik* na *la diétine* wywoływało uśmiech wśród francuskich urzędników i porównała to do sytuacji, w której w Polsce ktoś mówił o „bundestagiku”, „kneseciku”. Prelegentka przedstawiła zastosowane słownictwo w tekstach konstytucji: tłumaczeniu na język francuski Konstytucji 3 maja 1791 r., Konstytucja Księstwa Warszawskiego z 1807 r. w oryginale sporządzona po francusku, Karta Konstytucyjna dla Królestwa Kongresowego z 1815 r. nadana przez Cara Aleksandra I także w oryginale po francusku, Konstytucja Wolnego Miasta Kraków 1815 r. także we francuskim oryginale oraz Konstytucja marcowa z 1921 r. w tłumaczeniu na język francuski. W konkluzji swojego wystąpienia prelegentka udzieliła praktycznej rady tłumaczom, aby w trakcie swojej pracy stosowali nazewnictwo historyczne wobec tych, którzy mieli do czynienia z terminologią francuską i polską, a w przypadku do pozostałych osób używać zbliżonego nazewnictwa.

Wykład nt. *Zarys klasyfikacji semantycznej i modalnej czasowników polskich i francuskich występujących z syntagmami łacińskimi w tekstach prawa* przedłożyła mgr Ilona Krasoń (KUL). W swoim wystąpieniu przedstawiła problem stosowania łacińskich paremii w tekstach prawnych i prawniczych we Francji i w Polsce. Prelegentka przedstawiła podstawową typologię tekstów prawnych: teksty prawne (kodeksy, ustawy, rozporządzenia, dekrety itp.) oraz teksty prawnicze (podręczniki, artykuły, komentarze i prace doktorskie). Następnie przedstawiła klasyfikację semantyczną *prédicats verbaux* (orzeczenia) w języku polskim i francuskim, stosowanych w wybranych wyrażeniach łacińskich oraz wskazała te czasowniki występujące w wyrażeniach z procedury cywilnej, które informują o stanie prawnym, obiektywność normy prawnej, jak również czasowniki dotyczące zgody lub zezwolenia. Prelegentka podała przykłady takich czasowników w języku polskim i francuskim oraz zwroty łacińskie. Każdy tekst prawny ma charakter normatywny, a zatem powinien mieć modalność deontyczną.

Na zakończenie sesji odbyła się dyskusja na temat tzw. wtrąceń łacińskich, w której uczestniczyli: S. Bajrić, M. Ducos, O. Soutet oraz M. Sitarz. Ksiądz profesor zwrócił uwagę na znaczenie języka łacińskiego w Kościele, co zostało podkreślone w konstytucji apostolskiej Jana XXIII o podniesieniu studium języka łacińskiego *Veterum Sapientia* z 22 lutego 1962 r., do której odwołał się papież Benedykt XVI w motu proprio *Latina Lingua*, ustanawiającym Papieską Akademię Łacińską z 10 listopada 2012 r. Dodał, że konstytucja *Veterum Sapientia* nie została zacytowana w żadnym dokumencie Soboru Watykańskiego II.

Ostatnią sesję poprowadził prof. O. Soutet. Referat nt. *Les verbes garantir et assurer et leurs équivalents polonais dans le texte constitutionnel contemporain d'un Etat et dans « Gaudium et spes » (1965) (Czasowniki garantir i assurer oraz ich ekwiwalenty polskie w tekstach współczesnych konstytucji państwowych oraz « Gaudium et spes » (1965)* wygłosiła prof. Śliwa. W swoim wystą-

pieniu opierała się na tekstach konstytucji Francji i Polski oraz ich tłumaczeń na język polski i francuski. Prelegentka wskazała etymologię czasowników *garantir*, *assurer*, *gwarantować* i *zabezpieczać* oraz na konstrukcje występujące w badanych tekstach w danych językach. Zasygnalizowała różnice w charakterze normatywnym konstytucji państwowych i kościelnych. Wskazała na tendencje używania czasowników modalnych (modalność deontyczna *in re*) w tekstach konstytucji państwowych w obu językach, natomiast w konstytucji Kościoła katolickiego pojawiła się różnica w tendencji modalności *de re* w przekładzie francuskim (czasownik modalny *assurer*) oraz tendencji modalności *de dicto* w przekładzie polskim (czasowniki desygnujące czynność, np. *zabezpieczać*).

Następnie odbyła się dyskusja. Najpierw głos zabrała mgr Gawron-Zaborska, która wskazała na kwestie tłumaczeń na język francuski Konstytucji Rzeczypospolitej Polski oraz na język polski Konstytucji Francji. Ponadto zwróciła uwagę na podstawowy błąd w tłumaczeniu na język polski wyrażen: *tribunal*, *cour d'appel*, *cour de cassation* i *cour international*. Zabierając głos, prof. Bajrić zwrócił uwagę na stosowanie prefiksów, które mogą zmieniać aspekt czasownikowy danej czynności na dokonany lub niedokonany. Dr Zając zasugerował, że znaczenie czasownika *zabezpieczać* można interpretować od włoskiego *senza cura*, czyli „coś bez pieczy”, co wskazuje na znaczenie etymologiczne czasownika.

Na zakończenie w imieniu organizatorów głos zabrał prof. Soutet, który podsumował poszczególne wystąpienia, oraz prof. Śliwa, która podkreśliła bogaty i różnorodny charakter obrad, podziękowała za aktywną obecność wszystkim uczestnikom, poinformowała o planowanej publikacji artykułów z konferencji z prośbą o przesłanie artykułów w terminie do końca września oraz dokonała zamknięcia sympozjum. Ostatnim punktem konferencji był wspólny obiad w mensie akademickiej KUL.

Information about Author: AGNIESZKA ROMANKO, PH.D. – assistant in the Department of Public and Constitutional Church Law, Institute of Canon Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration at the John Paul II Catholic University of Lublin; Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland; e-mail: aga2411@vp.pl

URSZULA WASILEWICZ, J.C.L. – Ph.D. student in the Department of Public and Constitutional Church Law, Institute of Canon Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration at the John Paul II Catholic University of Lublin; Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland; e-mail: uwasilewicz@gmail.com